

Tomasz Szyszka

Misjologiczna refleksja nad problematyką latynoamerykańską w sekcji misjologii ATK/UKSW

Studia Theologica Varsaviensia 49/2, 99-127

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TOMASZ SZYSZKA SVD, UKSW

MISJOLOGICZNA REFLEKSJA NAD PROBLEMATYKĄ LATYNOAMERYKAŃSKĄ W SEKCJI MISJOLOGII ATK / UKSW

Treść: 1. Aspekty latynoskie w programach nauczania misjologii;
2. Propozycja wykładów; 3. Prace naukowe na ATK / UKSW;
4. Wystawy, filmy, spotkania

Słowa kluczowe: Misjologia; ATK; UKSW; Ameryka Łacińska

Keywords: Missiology; Academy of Catholic Theology, Cardinal Wyszyński University, Latin America

Refleksja misjologiczna w strukturach akademickich jest prowadzona w Warszawie od ponad 40 lat. Pierwsze wykłady z zakresu misjologii na ówczesnej Akademii Teologii Katolickiej wygłosił ks. Feliks Zapłata SVD w roku akademickim 1969/1970¹. Powołanie katedry, a później sekcji misjologii było podyktowane, w opinii ks. Feliksa Zapłaty – ojca polskiej misjologii, koniecznością dogłębnej refleksji misjologicznej w świetle nauczania soborowego oraz adekwatnego przygotowania misjologicznego wyjeżdżających z Polski misjonarzy i misjonarek, jak również kształcenia ‘zaplecza’ misyjnego w Polsce. Zainteresowania F. Zapłaty w kontekście misyjności Kościoła skupia-

¹ W. Kowalak, *Feliks Zapłata SVD – twórca misjologii w Polsce*, w: A. Miotk (red.), *Misjologia XXI wieku. W 20 rocznicę śmierci Ojca Feliksa Zapłaty SVD – twórcy misjologii w Polsce*, Warszawa 2004, s. 51.

P.A. Sokołowski, *Feliks Zapłata SVD (1914-1982). Życie i twórczość*, Warszawa 2005, s. 72-74; F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 91-92, 96.

ły się głównie wokół problematyki afrykanistycznej i azjatyckiej. Tym niemniej latynoska problematyka myśli teologicznej i misjologicznej z drugiej połowy lat 60. oraz lat 70. XX wieku wymagała przynajmniej pobieżnego zauważenia i omówienia. Był to bowiem okres konferencji przygotowanej przez CELAM w Medellin (1968), narodzin teologii wyzwolenia oraz wielkich problemów i napięć społeczno – politycznych w Ameryce Łacińskiej. Tematyka ta była poruszana i opisywana przez licznych misjologów z zachodnich ośrodków misjologicznych. Tym samym, przynajmniej niektóre aspekty tejże problematyki były przekładane przez F. Zapłatę oraz jego współpracowników na potrzeby polskiej refleksji misjologicznej.

Patrząc z historycznej perspektywy czterech dekad misjologii w Warszawie można zauważyć, że tematy związane z tematyką latynoską były wielokrotnie poruszane przynajmniej pośrednio podczas wykładów kursorycznych lub fakultatywnych albo też bezpośrednio, w przypadku wykładów w pełni poświęconych problematyce społeczno-kulturowej i eklezjalno-misyjnej w Ameryce Łacińskiej. Bardzo ważnymi aspektami dotyczącymi dogłębnej refleksji oraz propagowania problematyki latynoskiej były i pozostają nadal:

- sympozja misjologiczne ATK / UKSW
- spotkania z misjonarzami i misjonarkami,
- okolicznościowe wystawy,
- publikacje książkowe,
- artykuły i recenzje,
- komentarze pracowników sekcji misjologii w środkach masowego przekazu,
- współpraca (konsultacja) przy realizacji i powstawaniu materiałów audiowizualnych, w tym filmów dokumentalnych² oraz programów radiowo-telewizyjnych.

Zaangażowanie sekcji misjologii ATK / UKSW w refleksję nad problematyką latynoską z pewnością nie jest aż tak wielkie, jak np. instytutów naukowo-badawczych Uniwersytetu Warszawskiego, acz-

² Por. „Jan Paweł II, szukałem Was” (reż. J. Szmid, 2010); filmy reż. D. Petrus i B. Łęcznara „Wygrywam najcenniejsze” (2006), „Na początku popełniłem wiele błędów” (2007), „Cezar” (2009).

kolwiek refleksja misjologiczna dotycząca tego zakresu badawczego nie jest zupełnie marginalna. Można ją bowiem rozpatrywać w kategoriach komplementarności względem badań innych ośrodków akademickich. Misjologia zajmuje się bowiem refleksją nad dziełem misyjnym i jego społeczno-polityczno-kulturowym wydzźwiękiem w kontekście światowym. Stąd aspekt latynoski jest tylko jednym z elementów większej i całościowej refleksji misjologicznej prowadzonej w ramach sekcji misjologii UKSW. Nie poślednią rolę odrywały i odgrywają osobiste doświadczenia oraz zainteresowania i przygotowanie merytoryczne pracowników naukowych katedry historii misji oraz katedry teologii misji.

1. ASPEKTY LATYNOSKIE W PROGRAMACH NAUCZANIA MISJOLOGII

Rozpoczęcie wykładów z misjologii na przełomie lat 60. i 70. XX wieku wiązało się z wypracowaniem adekwatnego programu studiów, które były przeznaczone dla duchowieństwa, jak i osób świeckich. Zadania tego podjął się, jak to zostało już wyżej zauważone, ks. Feliks Zapłata, założyciel misjologii w Polsce³. Aby sprostać temu zadaniu, prowadził on liczne konsultacje w Polsce oraz na ile to było w tamtym okresie możliwe, w kręgach zagranicznych. W tym celu został zaproszony do Polski między innymi z Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, jezuicki misjolog, J. Masson. W roku 1970 został wypracowany i zatwierdzony program naukowy pięcioletniego studium misjologii. Obejmował on szczegółową listę wszystkich przedmiotów, jakie miały być wykładane. Jak pisze P. A. Sokołowski w pracy poświęconej o. F. Zapłacie „Trzy (...) lata obejmowały wyłącznie wykłady specjalistyczne, prowadzone w czterech grupach tematycznych: misjologia zasadnicza, misjologia religioznawcza, problematyka społeczno-ekonomiczna krajów Trzeciego Świata oraz zagadnienia duszpasterstwa polonijnego”⁴.

³ P.A. Sokołowski, *Feliks Zapłata SVD (1914-1982). Życie i twórczość*, Warszawa 2005, s. 73-75, 77-79.

⁴ P.A. Sokołowski, *Feliks Zapłata SVD (1914-1982). Życie i twórczość*, Warszawa 2005, s. 77.

Na uwagę zasługują wykłady, w których pośrednio albo bezpośrednio podejmowano tematykę związaną z Ameryką Łacińską. Do pierwszej grupy można zaliczyć te, które omawiały jakiś temat w szerszym kontekście, ale niejako z koniecznością poruszenia tematów związanych z Ameryką Łacińską, jak np. historia Kościoła, historia misji, misjografia, zakony misyjne, polonia zagraniczna, zagadnienia społeczno-ekonomiczne Trzeciego Świata, religie ludów pierwotnych itd. Do drugiej grupy można zaliczyć głównie dwa wykłady, a mianowicie etnografia Ameryki (60 godz.) i umbandyzm (60 godz.)⁵. Program nauczania przewidywał również lektorat języka hiszpańskiego. Ten program nauczania był realizowany w pierwszym okresie funkcjonowania misjologii. Później został on zmodyfikowany, aczkolwiek aspekty łatoskie nie zostały w nowych koncepcjach programowych zupełnie pominięte. Poszerzona oferta dotycząca tematyki łatoskiej pojawiła się jednakże na nowo kilka lat temu, kiedy poszerzyło się grono wykładowców misjologii i został wypracowany nowy program studiowania misjologii na UKSW. Oferta ta obejmuje kilka zakresów tematycznych dotyczących działalności misyjnej w Ameryce Łacińskiej, jak historii misji, problematyka społeczno-kulturowa oraz teologiczno-etnograficzna.

2. PROPOZYCJA WYKŁADÓW

W ramach wykładów „Historia misji w Ameryce Łacińskiej” omawiana jest historia 500 lat ewangelizacji tego kontynentu z uwzględnieniem wielopłaszczyznowego procesu o charakterze politycznym (patronatu, prawa kolonialnego), socjalno-kulturowym (mozaika społeczno-etniczna; niewolnictwo, struktury własnościowe) oraz ekologicznym (etapy ewangelizacji, udział zakonów, opcje językowe, zwalczanie idololatrii itd.). Pozwala to na zasygnalizowanie skomplikowanego procesu, jaki miał wpływ na wytworzenie się specyficznej

⁵ W. Kowalak, *Feliks Zapłata SVD – twórca misjologii w Polsce*, w: A. Miotk (red.), *Misjologia XXI wieku. W 20 rocznicę śmierci Ojca Feliksa Zapłaty SVD – twórcy misjologii w Polsce*, Warszawa 2004, s. 53.

mozaiki współczesnego chrześcijaństwa latynoskiego o obliczu kreolsko-metyjskim oraz autochtonicznym i afroamerykańskim.

Ciekawym i frapującym aspektem historii ewangelizacji Ameryki Łacińskiej jest tradycja odbywania synodów prowincjalnych i diecezjalnych, która sięga początków XVI wieku. Do najbardziej znanych należą tzw. synody limskie i meksykańskie z drugiej połowy XVI wieku oraz Synod Plenarny dla Ameryki Łacińskiej z roku 1899. Szczególne znaczenie miały bez wątpienia kolejne konferencje przygotowywane przez CELAM, począwszy od roku 1955 w Rio de Janeiro, a następnie w Medellin, Puebla, Santo Domingo oraz Aparecida. Problematyka związana z synodami i konferencjami CELAM-u jest omawiana na wykładzie zatytułowanym „Tradycja synodalna w Ameryce Łacińskiej”.

Niebanalną rolę w historii ewangelizacji Ameryki Łacińskiej odegrały i odgrywają zakony. Stąd zrodziła się propozycja nowego cyklu wykładów, zatytułowanego „Metody ewangelizacji zakonów w Ameryce Łacińskiej”. Na wykładach jest omawiane wszechstronne i wielopłaszczyznowe zaangażowanie się zakonów, tak w wymiarze historycznym, jak i współczesnym, na płaszczyźnie edukacji (podstawowej, średniej i uniwersyteckiej), jak również praw człowieka i walki o sprawiedliwość społeczną oraz rozwoju kultury i sztuki.

Na przestrzeni trzech wieków okresu kolonialnego, w kontekście ewangelizacji Ameryki Łacińskiej zostało opracowanych i wydanych wiele ważkich dokumentów. Autorami tych dokumentów była korona hiszpańska oraz kuria rzymska, zaś adresatami misjonarze, ewangelizatorzy i administracja kolonialna, a pośrednio ludność ewangelizowana (Indianie). Z biegiem czasu również w Ameryce Łacińskiej zaczęły powstawać nowatorskie opracowania dotyczące ewangelizacji ludności tych ziem. Tematyka związana z tymi dokumentami jest omawiana w ramach cyklu wykładów „Dokumenty ewangelizacyjne okresu kolonialnego”.

Bodaj najbardziej znanym wątkiem z historii misji w Ameryce Łacińskiej są tzw. redukcje jezuickie, a zwłaszcza redukcje paragwajskie. Jednakże jezuici zajmowali się również edukacją, wielką wagę przypisywali architekturze, sztuce sakralnej i muzyce. Wielu misjonarzy jezuitów znało języki indiańskie, co pozwalało na opracowywanie

materiałów katechetyczno – liturgicznych w poszczególnych językach lokalnych. Swoją działalność ewangelizacyjną prowadzili w oparciu o wypracowane metody misyjne, które były dopasowywane do nowych sytuacji i wyzwań miejsca i czasu. Liczni jezuicki teologowie zajmowali się nie tylko pracą dydaktyczną na uczelniach, ale też wypracowywaniem nowych strategii misyjnych, czego najlepszym przykładem jest José de Acosta. Ta bogata problematyka misjologiczna jest omawiana w zakresie cyklu wykładów zatytułowanych „Jezuickie metody misyjne w Ameryce Łacińskiej”. W osobnym cyklu wykładów gościnnych dr hab. P. Nawrota została omówiona kwestia muzyki w dziele ewangelizacji Ameryki Łacińskiej ze szczególnym zwróceniem uwagi na redukcje jezuickie w Paragwaju i Boliwii.

Cykl wykładów „Sanktuaria i kult świętych w Ameryce Łacińskiej” stwarza możliwość poznania historii powstania oraz funkcjonowania najważniejszych sanktuariów latynoskich związanych z kultem Jezusa Chrystusa, Maryi oraz świętych. Na przykładzie takich ośrodków kultu maryjnego jak np. Guadalupe, Copacabana nad jeziorem Titicaca, La Virgen del Socavón z Oruro, Cacupé, Quinche, jak również „Pan Cudów” z Limy i Cuzco oraz sanktuarium *Dobrego Łotra* w Catacaos, są przedstawiane zręby duchowości latynoskiej, w tym procesy synkretyzmu religijnego oraz rola, jaką odgrywała i odgrywa religijność ludowa i autochtoniczna, kształtująca współczesne oblicze chrześcijaństwa na tym kontynencie.

Teologiczny kontekst historii misji, a zarazem współczesne wyzwania Kościoła latynoskiego są omawiane w ramach cyklu wykładu zatytułowanego „Teologie Ameryki Łacińskiej”. Już od XVI wieku, w Nowym Świecie kształtowała się myśl teologiczna, charakterystyczna dla kontekstu historycznego tego kontynentu. W XX wieku zaś najbardziej znamiennym przejawem latynoskiej myśli teologicznej była teologia wyzwolenia, a później teologie indiańskie. Ważkimi tematami w całej Ameryce Łacińskiej stały się opcja na rzecz ubogich, inkulturacja oraz nowa ewangelizacja. Stąd też cykl wykładów „Ewangelizacja inkulturacyjna ludu Ajmara” stworzył możliwość dogłębnej refleksji na temat teologicznych i kulturowych uwarunkowań w dziele ewangelizacji świata andyjskiego.

Z problematyką historii misji oraz nowych wyzwań są konfrontowani na co dzień polscy misjonarze, którzy pracują w Ameryce Łacińskiej. Zagadnieniu ich posługi misyjnej, wyzwań jakich się podejmują oraz trudności z jakimi muszą się uporać, jest poświęcony cykl wykładów „Sylwetka misjonarza w Ameryce Łacińskiej”. Współcześnie pracuje w Ameryce Łacińskiej kilkuset Polaków i Polek. Ten cykl wykładów stwarza możliwość zapoznania się z różnorodnością metod misyjnych, w oparciu o analizę sylwetek konkretnych misjonarzy (filmów dokumentalnych) i podejmowanych przez nich inicjatyw na polu ewangelizacyjnym w różnorodnych kontekstach społeczno-kulturowych (Brazylia, Boliwia, Paragwaj, Peru, Argentyna, Kuba itd.). Również w ramach wykładów misjologicznych poświęconych „Promocji ludzkiej”, czy też „Inkulturacji”, pojawia się wątek i aspekt latynoski. Tym samym można powiedzieć, że oferta wykładów dotyczących i omawiających problematykę latynoską w ramach rozważań misjologicznych na UKSW jest stosunkowo bogata.

Pracownicy dydaktyczni sekcji misjologii UKSW prowadzili i prowadzą również wykłady w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie, gdzie przygotowują się misjonarze do wyjazdu na placówki misyjne⁶. Każdego roku spora część słuchaczy tego Centrum jest przeznaczona do pracy w Ameryce Łacińskiej. Dlatego też kilkanaście godzin wykładowych w CFM, poświęconych jest historii misji w Ameryce Łacińskiej oraz innym ważkim aspektom związanych z latynoską specyfiką, a więc problematyką różnorodności kulturowej, adaptacji misyjnej, inkulturacji i synkretyzmowi itd.

3. PRACE NAUKOWE NA ATK / UKSW

Na przestrzeni ponad 40 lat refleksji misjologicznej na ATK / UKSW powstało paręnaście prac naukowych, w tym jedna książka profesorska, dwa doktoraty oraz ponad 20 prac magisterskich, poruszających tematykę związaną z Ameryką Łacińską⁷.

⁶ A. Sobiech, *W trosce o siewców Ewangelii*, Warszawa, 2009, s. 43-54, 91-95.

⁷ F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 403-412; A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej /*

W roku 1988, ks. dr hab. W. Kowalak wydał książkę zatytułowaną „Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii”⁸, która stała się przyczynkiem do otrzymania tytułu profesora zwyczajnego. W sekcji misjologii zostały obronione też dwa doktoraty, których tematyka dotyczyła historii Nowego Świata:

Rok i miejsce obrony doktoratu	Nazwisko doktoranta	Temat rozprawy	Promotor
1998 ATK	ks. Faś Ludwik SVD	<i>Przestrzeń i czas w wierzeniach Jukateków okresu późnoklasycznego</i> ⁹	Kurek A., dr hab., prof. ATK
2001 UKSW	ks. Brzozowski Janusz SVD	<i>Znaczenie trzech pierwszych synodów limskich dla ewangelizacji misyjnej Indian Guarani na przykładzie redukcji jezuickich w prowincji paragwajskiej w latach 1604-1767</i>	Kurek A., dr hab., prof. UKSW

Tematyka latynoamerykańska poruszana w pracach magisterskich jest bardzo zróżnicowana. Kilka prac roztrząsa kwestie związane z historią i teraźniejszością ewangelizacji Ameryki Łacińskiej. Są to prace dotyczące problematyki metod misyjnych jezuitów w redukcjach paragwajskich, osoby Bartolomé de las Casas, jak również metod pracy redemptorystów w Argentynie i ojców franciszkanów w Brazylii¹⁰.

Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006 [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 68-88.

⁸ W. Kowalak, *Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii*, Warszawa 1991.

⁹ J. Decyk, „Kronika Wydziału Teologicznego (II półrocze 1998/1999)”, w: STV UKSW 37(1999) nr 1, s. 266.

¹⁰ Również poza sekcją misjologii powstało na ATK / UKSW kilka prac naukowych poświęconych tematyce latynoskiej, jak np. J. Dąbrowska, *Ewangelizacja integralna we współczesnej rzeczywistości Meksyku w świetle pielgrzymek Jana Pawła II (26-31 I 1979, 6-14 V 1990)*, ATK 1992, promotor ks. dr M. Graczyk; B. Gajcy, *Indianie Ziemi Ognistej w ujęciu Darwina i Szkoły Wiedeńskiej*, ATK 1988, promotor ks. doc. dr hab. T. Dajczer; Z.M. Morawska, *Kosmiczna symbolika obrzędowa Indian Pueblo*, ATK 1987, promotor ks. doc. dr hab. T. Dajczer; A. Widliński, *Zacofanie*

Na marginesie można zaznaczyć, że są na ukończeniu prace omawiające pracę polskich misjonarzy w Peru, Paragwaju i Boliwii. Inny nurt refleksji misjologicznej poruszony w pracach magisterskich koncentruje się na zagadnieniach współczesnych, począwszy od zagadnień natury społeczno-kulturowych po teologiczne, np. teologii wyzwolenia. Sześć prac magisterskich nawiązuje do nauczania Jana Pawła II w odniesieniu do Ameryki Łacińskiej. Kilka prac omawia problematykę religiologiczną, poruszając kwestie kosmologii różnych narodowości indiańskich, np. Azteków, Majów oraz Inków. Wydaje się, że poszczególne tematy prac magisterskich wynikały z osobistych zainteresowań studentów, o czym świadczą chociażby nawet kilkuletnie 'przerwy', kiedy to żaden student nie zajmował się tematyką latynoską.

Lista obronionych prac magisterskich z misjologii w odniesieniu do tematyki latynoskiej:

Lp.	Rok i miejsce obrony pracy	Nazwisko magistranta	Temat pracy magisterskiej	Promotor
1	1975 ATK	Szczygieł E.	<i>Gazeta Polska w Brazylii: geneza – rozwój – problematyka</i>	Zapłata F., doc. dr hab.
2	1977 ATK	Bujwid- -Konopka K.	<i>Wierzenia religijne Majów w okresie klasycznym, tj. IV-X w. n.e.</i>	Zapłata F., doc. dr hab.
3	1977 ATK	Leśnikowski A.K.	<i>Społeczne aspekty procesów urbanizacyjnych Brazylii w świetle Listu Apostolskiego „Octogesima adveniens”</i>	Ozdowski J., doc. dr hab.
4	1977 ATK	Widliński A.	<i>Zacofanie i perspektywy przemian społeczno-ekonomicznych Brazylii</i>	Ozdowski J., doc. dr hab.
5	1979 ATK	Jakubowski M.	<i>Osadnictwo polskie w argentyńskiej prowincji Misiones do roku 1939</i>	Zapłata F., doc. dr hab.

i perspektywy przemian społeczno – ekonomicznych Brazylii, ATK 1977, promotor ks. doc. dr hab. J. Ozdowski. Por. F. Jabłoński, *Misjologdy polscy. Informator*, Warszawa 2005, s. 128-131.

Lp.	Rok i miejsce obrony pracy	Nazwisko magistranta	Temat pracy magisterskiej	Promotor
6	1983 ATK	Macios A.	<i>Metoda działalności misyjnej księży jezuitów w Paragwaju (1610-1768)</i>	Kowalak W., doc. dr hab.
7	1984 ATK	Krok S.	<i>Działalność misyjna polskich ojców redemptorystów w Argentynie (1938-1978)</i>	Kowalak W., doc. dr hab.
8	1988 ATK	Głębocki Z.	<i>Jardim da Imaculada. Polski Niepokalanów franciszkański w Brazylii (1974-1986)</i>	Kowalak W., doc. dr hab.
9	1991 ATK	Miśkowiec A.	<i>Kosmiczny wymiar religii Inków</i>	Dajczer T., doc. dr hab.
10	1992 ATK	Oładachowski A.	<i>Bartolomé de las Casas jako misjonarz i obrońca praw ludzkich Indian w XVI wieku</i>	Kurek A., dr hab.
11	1992 ATK	Wszółek M.	<i>Wolność i wyzwolenie w świetle instrukcji o niektórych aspektach „teologii wyzwolenia” oraz instrukcji o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu</i>	Kowalak W., prof. dr hab.
12	1994 ATK	Gawęcka A.	<i>Kosmiczny wymiar religii Azteków</i>	Dajczer T., doc. dr hab.
13	1994 ATK	Kluska S.	<i>Wybrana problematyka latynoamerykańskiej ewangelizacji wyzwolającej w nauczaniu Jana Pawła II</i>	Kurek A., dr hab.
14	1994 ATK	Stępiak D.	<i>Kosmiczny wymiar religii Majów</i>	Dajczer T., doc. dr hab.
15	1999 ATK	Kieźel B.	<i>Pastoralna problematyka kultu Candomble w Brazylii,</i>	Kowalak W., prof. dr hab.

Lp.	Rok i miejsce obrony pracy	Nazwisko magistranta	Temat pracy magisterskiej	Promotor
16	2002 UKSW	Stryjewska A.	<i>Skutki odkrycia Ameryki w ocenie Jana Pawła II</i>	Kowalak W., prof. dr hab.
17	2003 UKSW	Jaszczyk R.	<i>Jezus Chrystus drogą do nawrócenia, do wspólnoty i do solidarności w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Ecclesia in America”</i>	Sakowicz E., prof. dr hab.
18	2003 UKSW	Stefańczyk E.	<i>Współczesne problemy ewangelizacji misyjnej w Brazylii w świetle polskich czasopism misyjnych (1982-2002)</i>	Gajda J., dr
19	2004 UKSW	Pyskło K.	<i>Współczesne problemy ewangelizacji misyjnej w Argentynie na podstawie polskich czasopism misyjnych (1990-2003)</i>	Różański J., dr
20	2004 UKSW	Ślusarczyk O.	<i>Wyzwania ewangelizacji w przemówieniach i homiliach Jana Pawła II wygłoszonych podczas pielgrzymek do Ameryki Łacińskiej (1979-2002)</i>	Różański J., dr
21	2009 UKSW	Szocińska A.	<i>Ludy autochtoniczne Ameryki w przemówieniach i homiliach Jana Pawła II wygłoszonych podczas pielgrzymek apostolskich</i>	Kluj W., dr
22	2010 UKSW	Cieślicka A.M.	<i>Kościół katolicki wobec ludności autochtonicznej Meksyku</i>	Szyska T., dr

Sympozja misjologiczne na ATK / UKSW

Od roku 1971 zostało zorganizowanych prawie 40 sympozjów i konferencji misjologicznych, podczas których wygłoszono kilkaset referatów i w których uczestniczyło kilka tysięcy osób. W tej liczbie na uwagę zasługują sympozja, które w pełni lub przynajmniej częściowo poświęcone były problematyce związanej z Ameryką Łacińską, co ukazuje poniższe zestawienie¹¹:

Lp.	Numeracja sympozjów misjologicznych	Data	Temat główny symposium	Liczba referatów albo wystąpień dotycząca Am. Łać.
1	I	22-27.05 1971	<i>Współczesne dzieło misyjne Kościoła</i>	1
2	II	13-18.05 1972	<i>Kościół w Afryce i jego współczesne problemy</i>	1
3	III	19-24.05. 1973	<i>Misje w Ameryce Łacińskiej</i>	5
4	XVI	19-20.05. 1992	<i>500-lecie przybycia Kolumba do Ameryki</i>	brak bliższych danych
5	XXII	05.11.2003	<i>Ecclesia in America</i>	10
6	XXVII	19.10.2005	<i>Oblicza Jezusa Chrystusa</i>	1
7	XXXVII	27.02.2008	<i>Wydźwięk pielgrzymek Jana Pawła II do Meksyku</i>	8
8	XLII	14.01.2009	<i>Jan Paweł II w Ekwadorze</i>	7 (mini referaty studentów) + 3
9	XLIII	18.03.2009	<i>Pielgrzymki Jana Pawła II do Peru</i>	5 + 5
10	XLVI	26.11.2009	<i>Jan Paweł II w Boliwii</i>	9 + 4
11	XLVIII	25.03.2010	<i>Jan Paweł II w Paragwaju</i>	9 + 3
12	XLIX	06.05.2010	<i>Bohaterowie pokoju</i>	1

¹¹ F. Jabłoński, *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Kraków 2003, s. 96-99, 414; F. Jabłoński, *Misjologdy polscy. Informator*, Warszawa 2005, s. 22-28; A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej / Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006* [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 19-27.

Podczas pierwszego sympozjum misjologicznego na ATK w roku 1971, poruszano wieloaspektowe problemy dzieła misyjnego na całym świecie. Problematykę Kościoła latynoskiego przybliżył wówczas chrystusowiec, ks. Zenon Kaczmarek w referacie zatytułowanym „Z problemów duszpasterstwa polonijnego w Brazylii”¹². Drugie sympozjum misjologiczne na ATK w roku 1972 było poświęcone wprawdzie Afryce, ale podczas jego trwania miało miejsce spotkanie ze polskim świeckim misjonarzem z Amazonii, inż. Władysławem Dowborem. Zapis tego spotkania został opublikowany w Zeszytach Misjologicznych ATK¹³.

W maju 1973 roku odbyło się III sympozjum misjologiczne, zatytułowane „Misje w Ameryce Łacińskiej”, w którym wzięło udział prawie 100 osób z całej Polski¹⁴. Wygłoszono wówczas 5 referatów, w tym po jednym w języku francuskim i niemieckim oraz trzy po polsku: A. Vander Perre z uniwersytetu z Lowanium, „Esquisse de l'évolution recente de l'aide en personnel á l'Eglise en Amérique Latine”; W. Saake SVD z Niemiec, „Die Mission und ihre Verantwortung den Indianern gegenüber”; R. Murawski, „Problemy odnowy katechezy w Ameryce Łacińskiej”; T. Frącek, „Rola siostry zakonnej w ośrodkach duszpasterskich w Brazylii” oraz J. Ozdowski, „Przemiany ekonomiczne Ameryki Łacińskiej”. Referaty te doczekały się publikacji w Zeszytach Misjologicznych ATK¹⁵.

W lutym 1992 roku, Salezjański Ośrodek Misyjny zorganizował dwudniowe (22-23 lutego) międzynarodowe sympozjum misyjne, zatytułowane „Ameryka na nowo odkryta”. Odbyło się ono w Bazylice N.S.J. na ulicy Kawęczyńskiej. Podczas tego spotkania, na które zostali zaproszeni prelegenci z Ameryki Łacińskiej, wygłosił również swój

¹² Z. Kaczmarek, *Z problemów duszpasterstwa polonijnego w Brazylii*, ZMis, tom I – *Współczesne dzieło misyjne Kościoła*, cz. 1, Warszawa 1974, s. 193-199.

¹³ *Spotkanie z inż. Władysławem Dowborem, świeckim misjonarzem z Amazonii (Brazylia)*, ZMis, tom I – *Współczesne dzieło misyjne Kościoła*, cz. 2, Warszawa 1974, s. 223- 235.

¹⁴ Sympozjum misyjne na ATK w Warszawie, BIATK 5 (1973) 35-46.

¹⁵ F. Zapłata, W. Kowalak (red.), *Kościół w Ameryce Łacińskiej i Azji*, ZMis t. II, s. 83-173.

referat „Nowa „ewangelizacja w świetle Medellinu i Puebli” ks. dr hab. Antoni Kurek z sekcji misjologii ATK¹⁶. Tegoż samego roku zostało zorganizowane również na ATK (19-20.05.1992) sympozjum misjologiczne zatytułowane „500-lecie przybycia Kolumba do Ameryki”¹⁷.

Na kolejne sympozjum poświęcone tematyce latynoskiej trzeba było czekać aż 11 lat. 5 października 2003 roku odbyło się w UKSW sympozjum misjologiczne zatytułowane „Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II”. Było już z kolei XXII tego typu spotkanie¹⁸. Tytuł sympozjum nawiązywał i odnosił się do wydanej adhortacji Jana Pawła II „Ecclesia in America” z roku 1999. Podczas sympozjum, w którym wzięło udział prawie 100 osób, wygłoszono 10 referatów: „*Ecclesia in America* – przesłanie dla Kościoła na kontynencie amerykańskim oraz dla Kościoła powszechnego” (ks. dr P. Sokołowski – Warszawa); „Potrzeba nowej ewangelizacji oraz potrzeba misji poza granicami kontynentu” (ks. mgr R. Jaszczuk – Nowy Jork); „Wyzwania ewangelizacji kultury według adhortacji, *Ecclesia in America*” (ks. mgr lic. T. Szyszka – Nysa); „Maryjne drogi ewangelizacji Ameryki Łacińskiej (ks. dr J. Piotrowski – PDM Warszawa); COMLA7-CAM2 – Siódmy Misyjny Kongres Latinoamerykański”

¹⁶ A. Kurek, *Nowa ewangelizacja w świetle Medellinu i Puebli*, w: Sympozjum misyjne z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki „Ameryka na nowo odkrywana” zorganizowane przez Salezjański Ośrodek Misyjny w Warszawie w dniach 22-23 lutego 1992 r., Warszawa 1992, s. 47-54; por. J. Róžański, P. Szuppe, *Ewangelia w Afryce wczoraj i dziś*, Warszawa 2003, s. 186. Inne wygłoszone referaty to: E. Ortiz (z Quito), *Praca misyjna w Ameryce Łacińskiej w kontekście ubóstwa*; J. Bottaso (z Quito), *Mniejszości autochtoniczne w Ameryce Łacińskiej i perspektywy ich ewangelizacji*; W. Kuflewski, *Polscy księża „Fidei Donum” w służbie Kościoła Latinoamerykańskiego*; A. Gabrel, *Ameryka Środkowa po pięciu latach ewangelizacji*. W drugiej części sympozjum odbyła się dyskusja w trzech grupach tematycznych: *Świetlisty Szlak i nędza*; *Narkotyki*; *Problemy i bolączki Ameryki Środkowej*; por. Sympozjum misyjne z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki „Ameryka na nowo odkrywana” zorganizowane przez Salezjański Ośrodek Misyjny w Warszawie w dniach 22-23 lutego 1992 r., Warszawa 1992 [msz]; „Misje Salezjańskie” (1992) nr 1, s. 5-7.

¹⁷ Niestety brak jest bliższych danych dotyczących tego sympozjum.

¹⁸ K. Puchała, *Naukowe Koło Misjologów Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w roku akademickim 2003/2004*, AMis 14 (2004) s. 285-286.

(ks. dr L. Faś – Pieniężno); „Negatywne skutki globalizacji” (ks. dr hab. P. Mazurkiewicz – UKSW Warszawa); „Ku prawom człowieka i demokracji w Ameryce Łacińskiej” (ks. prof. dr hab. A. Dziuba – UKSW Warszawa); „Nowe ruchy religijne w Ameryce” (o. prof. dr hab. W. Kowalak); „Voodoo” (P. Szuppe – Warszawa); „Aparat krytyczny adhortacji *Ecclesia in America*” (ks. dr W. Kluj – UAM). Pokłosiem tego sympozjum była publikacja książkowa pod redakcją J. Różańskiego, *„Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II”*, licząca 344 stron¹⁹. Na szczególną uwagę zasługuje w tym kontekście to, że w niniejszej publikacji ukazało się pierwsze polskie tłumaczenie wymienionej wyżej adhortacji. Nie poświadczą również teksty wygłoszonych referatów, które są naukowym komentarzem do tego papieskiego dokumentu.

19 października 2005 r. odbyło się sympozjum misjologiczne zatytułowane „Oblicza Jezusa Chrystusa”²⁰. Podczas tego sympozjum zostały wygłoszonych 6 multimedialnych referatów, w tym jeden w nawiązaniu do tematyki latynoskiej, a zatytułowany „Kontekstualizacja oblicza Jezusa Chrystusa w Ameryce Łacińskiej”. Owocem końcowym była publikacja książkowa „Oblicza Jezusa Chrystusa w kulturach i religiach świata”, w której został zamieszczony wyżej wspomniany referat²¹.

W roku 2008 zainaugurowano serię pięciu sympozjów misjologicznych przygotowanych Sekcją Misjologii Wydziału Teologicznego UKSW wraz z Instytutem Papieża Jana Pawła II. Sympozja te były pokłosiem wyjazdów badawczych pracowników sekcji misjologii do Ameryki Łacińskiej na zlecenie wyżej wspomnianego Instytutu. Przedmiotem badań były wizyty Jana Pawła II w Meksyku, Ekwadorze,

¹⁹ J. Różański, *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II*, Warszawa 2003.

²⁰ R. Czekalski, *Kronika Wydziału Teologicznego (I półrocze 2005/2006)*, STV 44 (2006) nr 1, s. 276n.

²¹ T. Szyszka, *Kontekstualizacja oblicza Jezusa Chrystusa w Ameryce Łacińskiej*, w: T. Szyszka, A. Waś (red.), *Oblicza Jezusa Chrystusa w kulturach i religiach świata*, Warszawa 2007, s. 97-112, 167-190.

Peru, Boliwii oraz Paragwaju²². Na podstawie zebranego i przywiezionego materiału zostały przygotowywane kolejne sympozja oraz publikacje książkowe.

27 lutego 2008 w UKSW odbyło się sympozjum zatytułowane „Wydźwięk pielgrzymek Jana Pawła II do Meksyku”. Otwarcia sympozjum dokonał Raphael Steger Catano, Ambasador Meksykańskich Stanów Zjednoczonych. Zostało wygłoszonych sześć referatów. Referat „Przemiany społeczno-polityczne w Meksyku w kontekście pielgrzymek Jana Pawła II” wygłosiła pani prof. dr hab. Magdalena Śniadecka-Kotarska, CESLA UW, UŁ. Drugi referat przedstawił ks. bp. prof. dr hab. Andrzej Dziuba, a dotyczył on tematyki „Sanktuarium z Guadalupe w posłudze ewangelizacyjnej Jana Pawła II”. Kolejnym tematem referatu były „Spotkania Jana Pawła II z autochtonami Meksyku”. Omówienia tej problematyki podjęła się pani mgr Teresa Walendziak z Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie. Następnie siostra dr Jolanta Anna Hernik RMI poruszyła „Problematykę spotkań Jana Pawła II z duchowieństwem i osobami konsekrowanymi w Meksyku”, a ks. dr Zdzisław Struzik, dyrektor Instytutu Jana Pawła II w Warszawie przedstawił temat „Nowi meksykańscy święci i błogosławieni”. Jako ostatni został wygłoszony referat „Jan Paweł II na tropach historii ewangelizacji Meksyku”, przez ks. dr Tomasza Szyszkę, UKSW.

Rok później, 14 stycznia 2009 roku odbyła się w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie konferencja misjologiczna „Jan Paweł II w Ekwadorze”. Pierwszy referat „Próba ewaluacji i oceny wizyty Jana Pawła II w Ekwadorze” został wygłoszony przez ambasadora Ekwadoru w Polsce, Jego Eminencję dr Fernando Flores. Pierwsza część konferencji przewidywała krótkie multimedialne referaty studentów Naukowego Koła Misjologów (NKM), Podyplomowego Studium Misjologicznego (PSM) oraz przedstawicieli innych ośrodków akademickich. Pierwsze cztery referaty studentów miały na celu przekazanie podstawowych danych dotyczących Ekwadoru, w tym

²² K. Dziewulska, *Naukowe Koło Misjologów Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w roku akademickim 2008/2009*, AMis 10 (2010) s. 198-200.

przybliżenie słuchaczom historii tego andyjskiego kraju. Zostały poruszone następujące tematy: „Ogólna charakterystyka Ekwadoru”; „Główne fakty z historii Kościoła w Ekwadorze”; „Podstawowe dane z historii Ekwadoru”; „Polscy misjonarze w Ekwadorze” oraz „Kalendarium pielgrzymki Jan Pawła II do Ekwadoru”; „Beatyfikacja siostry Mercedes de Jesus Molina przez Jana Pawła II w Ekwadorze”, jak również „Percepcja Jana Pawła II w Ekwadorze na podstawie prasy ekwadorskiej”. Po przerwie, zostały wygłoszone trzy referaty multimedialne, przygotowane przez pracowników naukowych. Pani prof. dr hab. Magdalena Śniadecka – Kotarska (CESLA UW, UŁ) wygłosiła referat zatytułowany „Kontekst społeczno – polityczny pielgrzymi Jana Pawła II w Ekwadorze”, w którym przedstawiła tło polityczne i społeczne lat 80. tych w Ekwadorze, czyli zarysowała ogólną sytuację, w jakiej odbyła się papieska pielgrzymka. Następnie ks. dr Zdzisław Struzik (UKSW, IPJP II) przedstawił referat „Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Ekwadoru”, w którym została zasygnalizowana problematyka spotkań oraz przemówień papieskich w Ekwadorze. Na zakończenie konferencji został przedstawiony wątek „Spotkania Jana Pawła II z ludnością autochtoniczną Ekwadoru”, przygotowany i wygłoszony przez ks. dr Tomasza Szyszkę (UKSW). Tegoż samego roku, nakładem Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie ukazała się publikacja pokonferencyjna, zatytułowana „Jan Paweł II w Ekwadorze”, zawierająca wszystkie teksty wygłoszonych referatów oraz przemówienia papieskie z Ekwadoru²³. Ciekawostką jest również opublikowanie kilku nieznanych w Polsce tekstów wygłoszonych przez Jana Pawła II oraz przemów wygłoszonych do papieża.

18 marca 2009 roku odbyła się konferencja misjologiczna zatytułowana „Pielgrzymki Jana Pawła II do Peru”. Była to już trzecia tego typu konferencja przygotowana przy współpracy Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie i Sekcji Misjologii UKSW. W pierwszej części konferencji swoje krótkie, kilkuminutowe multimedialne referaty przedstawili studenci Naukowego Koła Misjologów i dotyczyły one takich tematów jak, „Ogólna charakterystyka Peru”; „Najważniejsze

²³ T. Szyszka (red.), *Jan Paweł II w Ekwadorze*, Warszawa 2009.

fakty z historii Peru”; „Polscy misjonarze w Peru” oraz „Kalendarium wizyt Jan Pawła II w Peru”. Pani mgr lic. Marta Kwaśnicka (PAT) w referacie „Prasa peruwiańska o Janie Pawle II podczas pielgrzymek do Peru” przedstawiała aspekty wizyty papieża w Peru z punktu widzenia miejscowej prasy. Opierając się na materiałach prasowych, przedstawiła komentarze i relacje, jakie były publikowane w peruwiańskiej prasie w tamtym okresie. Na zakończenie tej części konferencji został jeszcze odczytany tekst referatu siostry doktor Jolanty Hernik RMI, zatytułowany „Kontrowersje wokół teologii wyzwolenia w Peru”. W drugiej części konferencji zostały zaprezentowane cztery referaty. Ksiądz dr Zdzisław Struzik, wygłosił referat zatytułowany „Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Peru”, w którym omówił główne wątki nauczania papieskiego podczas wizyt papieża w Peru, w roku 1985 i 1988. Następny referat wygłosiła pani prof. dr hab. Magdalena Śniadecka – Kotarska. pt. „Konfrontacja Jana Pawła II z ideologią ‘Świetlistego Szlaku’ w Peru”. Tematyka poruszona w tym referacie przybliżyła słuchaczom bardzo skomplikowaną i napiętą sytuację polityczno – społeczną w Peru, w okresie wizyty Jana Pawła II. Przedostatni referat wygłosił ks. dr hab. Zdzisław Gogola, który poruszył problematykę męczeństwa polskich franciszkanów konwentualnych, którzy zostali zamordowani przez terrorystów ‘Świetlistego Szlaku’ w Peru. Na zakończenie konferencji zaś, referat „Ewangelizacja kultur autochtonicznych w nauczaniu Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Peru”, wygłosił ks. dr Tomasz Szyszka, UKSW. W referacie tym została omówiona tematyka ewangelizacji kultur, w odniesieniu do dwóch spotkań Jana Pawła II z peruwiańską ludnością pochodzenia autochtonicznego w Latacunga oraz Iquitos. Materiał przedstawiony podczas konferencji został opublikowany w formie książkowej, pt. „Jan Paweł II w Peru”²⁴. Również w tej publikacji zawarto oficjalne przemówienia papieża, które wygłosił w Peru. Nie zabrakło też tłumaczenia na język polski kilku pozaprotokólnych dialogów papieża z Indianami, jak również przemówień skierowanych przez Indian do Jana Pawła II.

²⁴ T. Szyszka (red.), *Jan Paweł II w Peru*, Warszawa 2011.

Kolejne sympozjum poświęcone pielgrzymkom Jana Pawła II do Ameryki Łacińskiej, zatytułowane „Jan Paweł II w Boliwii” odbyło się 26 listopada 2009 w auli Jana Pawła II w UKSW. Tradycyjnie już, w pierwszej części, kilkuminutowe, multimedialne referaty przedstawili studenci Naukowego Koła Misjologów, podejmując następujące tematy: „Ogólna charakterystyka Boliwii”; „Kultury okresu prehiszpańskiego”; „Konkwista i ewangelizacja Collasuyo. Rozwój społeczeństwa kolonialnego”; „Tworzenie się struktur kościelnych w Boliwii”; „Architektura sakralna z redukcji w Chiquitani”; „Najważniejsze fakty z historii współczesnej Boliwii”; „Posługa misyjno-ewangelizacyjna polskich misjonarzy w Boliwii”; „Przegląd polskich filmów o pracy misyjnej w Boliwii” oraz „Kalendarium wizyty papieskiej w Boliwii”. Podczas przerwy, uczestnicy sympozjum mieli okazję zapoznać się i spróbować potraw typowych dla boliwijskiego Altiplano, czyli chuño i tunta. W drugiej części sympozjum zostały wygłoszone cztery referaty przez pracowników naukowych. Ks. dr Zdzisław Struzik, UKSW, IPJPII wygłosił referat zatytułowany „Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Boliwii”. W drugim referacie, pani prof. dr hab. Magdalena Śniadecka-Kotarska, CESLA, UW omówiła „Przyczyny i konsekwencje konfliktów społeczno-politycznych w Boliwii na przestrzeni ostatnich dekad”. W kolejnym referacie, przygotowanym przez panią dr Dominikę Żukowską UKSW, IPJPII został poruszony temat „Tradycje kultu maryjnego w sanktuariach boliwijskich”. Ostatni referat dotyczył „Różnorodności kulturowo – etnicznej Boliwii, jako wyzwania dla ewangelizacji inkulturacyjnej w nauczaniu Jana Pawła II” i został wygłoszony przez ks. dra Tomasza Szyszkę, UKSW²⁵.

Jak na razie ostatnie sympozjum z tej serii odbyło się 25 marca 2010 i było zatytułowane „Nie pozwólcie aby niszczone waszą przyszłość! Jan Paweł II w Paragwaju”. Referaty studentów Naukowego Koła Misjologów UKSW podejmowały następujące kwestie: „Ogólna charakterystyka Paragwaju”; „Historia Paragwaju”; „Historia Kościoła w Paragwaju”; „Mozaika społeczno – kulturowa Paragwaju”; „Historia

²⁵ Stosowna publikacja jest w przygotowaniu.

i terazniejszość redukcji paragwajskich”; „Architektura i sztuka redukcyjna w Paragwaju”; „Dynamika ewangelizacyjna w redukcjach paragwajskich”; „Polscy misjonarze w Paragwaju”; „Sanktuarium maryjne w Caacupé”; „Przegląd polskich filmów o pracy misyjnej w Paragwaju”; „Kalendarium wizyty Jana Pawła II w Paragwaju”. W przerwie konferencji, uczestnicy mieli okazję zapoznać się z sztuką przyrządzania i spożywania *yerba mate*. W drugiej części wygłoszono trzy referaty. „Tematyka nauczania Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Paragwaju” została omówiona przez ks. dr Zdzisława Struzika, UKSW, IPJPII. Pani mgr lic. Marta Kwaśnicka PAT wygłosiła referat zatytułowany „Relacje i opinie prasy paragwajskiej o pielgrzymce Jana Pawła II do Paragwaju”. Ostatni referat wygłosił ks. dr Tomasz Szyszka, UKSW i podzielił się refleksją na temat „Kontrowersje wokół spotkania Jana Pawła II z Indianami Paragwaju”. Na zakończenie konferencji obejrzano film: „Na bezdrożach tożsamości. Chaco”, reżyserii Piotra Zarębskiego.

W maju 2010 roku, w auli im. Jana Pawła II Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie zgromadzili się uczestnicy międzynarodowej konferencji zatytułowanej „Bohaterowie Pokoju”. Podczas tej konferencji zostało wygłoszonych kilka referatów, omawiających sylwetki wybitnych postaci z różnych kontynentów i kręgów kulturowych. Z kontekstu latynoskiego został wybrany i przedstawiony jedynie abp Oscar Romero z Salwadoru. Referat zatytułowany „Oscar Romero. Prawdziwy pasterz Kościoła i bojownik o prawa boskie i godność ludzką” wygłosił ks. dr Tomasz Szyszka, UKSW.

Podsumowując wątek sympozycji misjologicznych, należy zauważyć, że podczas wspomnianych wyżej 12 sympozycji misjologicznych wygłoszono ponad 70 krótszych i dłuższych referatów, a wiele z nich zostało opublikowanych i jest powszechnie dostępnych, jako materiał wyjściowy do dalszych studiów i rozważań nad problematyką latynoską.

Konferencje i pikniki naukowe

Pracownicy dydaktyczni Sekcji Misjologii UKSW uczestniczą również w wykładach, sympoziach i konferencjach naukowych oraz kon-

gresach misjologicznych i misyjnych, organizowanych przez inne ośrodki akademickie w kraju i za granicą. I tak przedstawiciel sekcji misjologii UKSW miał okazję uczestniczyć jako przedstawiciel uczelni w Trzecim Amerykańskim Kongresie Misyjnym (CAM 3 / COMLA 8) w Quito – Ekwadorze (12.08.-17.08. 2008)²⁶ oraz prowadzić gościnne zajęcia dydaktyczne pt. „Rola Ducha Świętego w dziele misyjnym” na wydziale misjologii Uniwersytetu Katolickiego w Cochabamba (wrzesień 2010 roku).

Udział w konferencjach pozauczelnianych, stwarza okazję, aby również w środowiskach pozamisjologicznych przybliżyć tematykę prowadzonych badań i refleksji misjologicznej dotyczącej Ameryki Łacińskiej. Podczas sympozjum „Peru 2007” w CESLA UW, 5 grudnia 2007 roku, został wygłoszony referat pt. „Realia pracy duszpasterskiej w Peru w okresie konfliktu i dzisiaj”. Rok wcześniej (10 grudnia 2006 roku) w Museum für Völkerkunde und Vorgeschichte w Hamburgu został wygłoszony referat zatytułowany „Der Dialog der Kulturen und Religionen am Beispiel indigener Völker in Lateinamerika”²⁷.

W ramach konferencji organizowanych przez Instytut Stosunków Międzynarodowych UW oraz Katedrę Filozofii i Kultury Chrześcijańskiej UWM, Misyjne Seminarium Duchowne Księża Werbistów oraz Fundację Studiów Międzynarodowych, zostały wygłoszone następujące referaty, autorstwa dr T. Szyszki z UKSW, przedstawiające refleksje misjologiczną: „Tradycyjne formy religijności andyjskiej: fundamentem współczesnej tożsamości ludu Ajmara w Boliwii”²⁸, referat wygłoszony na konferencji naukowej „Czynnik religijny w stosunkach międzynarodowych – wymiar narodowy, regionalny i globalny” w Nysie 16-19.06.2010 oraz „Sposoby szerzenia oświaty zdrowotnej i higieny oraz zapobiegania epidemiom w systemie redukcji jezui-

²⁶ T. Szyszka, *Ameryka z Chrystusem: słucha, uczy się i przepowiada*. *Amerykański Kongres Misyjny CAM3-comla8 w Quito – 2008*, „Studia Misjologiczne” (2010) nr 3, s. 110.

²⁷ Por. T. Szyszka, *Der Dialog der Kultur und Religionen am Beispiel indigener Völker in Lateinamerika*, „El Puente” (2007) nr 4, s. 18-21.

²⁸ Publikacja w przygotowaniu.

ckich”²⁹, referat wygłoszony na konferencji pt. „Współpraca międzynarodowa na rzecz ochrony zdrowia – szanse i wyzwania”, Pieniężno, 20-22.06.2011. Refleksja nad problematyką redukcji jezuickich znalazła swoje miejsce również podczas sympozjum misjologicznego w Pieniężnie, zatytułowanego „Kontekst kulturowo-moralny współczesnej działalności misyjnej” (Pieniężno 9-10.04.2011), gdzie został wygłoszony referat „Kryteria etyczne stosowane przez jezuitów w odniesieniu do kultur indiańskich w redukcjach Maynas”³⁰. Zaś na V Interdyscyplinarnej Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Język religijny dawniej i dziś (w kontekście teologicznym i kulturowym)”, zorganizowanej przez Zakład Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego i Onomastyki IFP UAM, Wydział Teologiczny UAM, Wydział Filologiczno-Filozoficzny PTPN, Komisji Języka Religijnego PAN w Gnieźnie 20-22.09.2010, została przedstawiona refleksja misjologiczna dotycząca „Problematyki obcojęzyczności w opracowaniach tekstów liturgiczno – katechetycznych w językach Indian andyjskich”³¹.

Podczas corocznych kwietniowych Pieniężnieńskich Dni Misyjnych, pracownicy sekcji misjologii UKSW przedstawiają swoje referaty, w tym również podejmujące tematykę związaną z Ameryką Łacińską, jak np. „Zrozumienie małżeństwa w świecie andyjskim na przykładzie ludu Ajmara”³², referat wygłoszony przez ks. dr Tomasza Szyszkę na sympozjum misjologicznym „Małżeństwo w posłudze misyjnej” (Pieniężno 22-23.04.2006) albo „Pozytywne elementy kultur andyjskich dla chrześcijaństwa”, referat wygłoszony na sympozjum „Logos spermatikos, jako inspiracja działalności misyjnej” (Pieniężno 21.04.2007).

Niejako na marginesie działalności naukowej i akademickiej refleksji misjologicznej, pracownicy sekcji misjologii oraz studenci uczestniczą w spotkaniach Uniwersytetu Trzeciego Wieku, jak również Festiwalu Nauki albo piknikach naukowych, podczas których przedstawiają szer-

²⁹ Publikacja w przygotowaniu.

³⁰ Publikacja w przygotowaniu.

³¹ Publikacja w przygotowaniu.

³² T. Szyszka, *Małżeństwo w świecie andyjskim*, „Nurt SVD” (2006) nr 3-4, s. 57-69.

szej publiczności zagadnienia związane z historią misji, albo problematyką inkulturacji i synkretyzmu, np. „Dlaczego w Andach diabły tańczą dla Maryi?” (referat wygłoszony w ramach IX Festiwalu Nauki – Warszawa 2007. UKSW 25.09.2007), „Czy Pachamama jest boginią?” (referat wygłoszony w ramach XII Festiwalu Nauki – Warszawa 2008. UKSW 24.09.2008) lub „Współczesne oblicze redukcji jezuickich w Boliwii.” (wykład multimedialny podczas VIII Dni Kultury Chrześcijańskiej we Wronkach, 31.05.2009).

4. WYSTAWY, FILMY, SPOTKANIA

Refleksja misjologiczna UKSW dotycząca tematyki Ameryki Łacińskiej jest niejako wspierana, a zarazem obrazowana poprzez okolicznościowe wystawy misjologiczne, które zazwyczaj towarzyszą sympozjom i konferencjom misjologicznym i są organizowane przez studentów Naukowego Koła Misjologów. Na uwagę zasługują chociażby następujące wystawy zdjęciowe z ostatnich lat: „Ekwador – dzieci z ulicy” (2002); „Przyszłość Indian z Paragwaju” (2005); „Redukcje jezuickie w Boliwii wczoraj i dzisiaj” (2009); „Pamiętki po wizycie Jana Pawła II w Paragwaju” (2010). Celem wystawy „Redukcje jezuickie w Boliwii”, było ukazanie obecnego stanu byłych redukcji jezuickich w Boliwii z Chiquitos oraz Moxos. Zachowały się bowiem piękne kościoły, a w archiwach bogate zbiory manuskryptów muzycznych. Jezuici traktowali bowiem śpiew i muzykę w tamtym okresie jako jeden z ważnych i efektywnych środków ewangelizacji. Prawdy katechetyczne i samą wiarę niejako oblekano w szatę muzyczną. Wystawa była próbą przybliżenia faktu historycznego dotyczącego tego, w redukcjach o prawdach wiary nie tyle mówiono, ale je śpiewano i dlatego chrześcijaństwo zakorzenione przez jezuitów w tych redukcjach zakorzeniło się dosyć głęboko.

Niebagatelną rolę w procesie refleksji misjologicznej w kontekście Ameryki Łacińskiej odgrywają spotkania z misjonarzami z tego kontynentu oraz Misyjny Dyskusyjny Klub Filmowy, w ramach którego obejrzano takie filmy jak „Abp Romero”, „Misja”, „Spalony dom”,

„Aché znaczy człowiek”, „Wygrywam najcenniejsze”, „Na początku popełniłem wiele błędów”, „Żołnierz Pana Boga” itd.

W roku 2000 studenci zorganizowali konferencją naukową w Górach Świętokrzyskich (31.03.-02.04.), która w całości była poświęcona dwóm franciszkanom zamordowanym z rąk skrajnie lewicowego ugrupowania „Świetlisty Szlak”, tj. o. Michałowi Tomaszewi i o. Zbigniewowi Strzałkowskiemu. Podczas tej konferencji w Świętym Krzyżu przestawiono siedem referatów: „Krótka notka o Peru”; „Sytuacja polityczna Peru”; „Komunistyczna partia Peru «Świetlisty Szlak»”; „Idea lewicowego ekstremizmu w Ameryce Południowej”; „Postacie o. Zbigniewa i o. Michała - wybór listów. Świadectwa o męczeństwie”; „Udział polskich misjonarzy w Peru” oraz „Kościół w Peru”³³.

Tegoż samego roku studenci Naukowego Koła Misjologów podjęli się zorganizowania obchodów Dnia Pamięci i Modlitwy za współczesnych Misjonarzy Męczenników (22-24.03.2000). W pierwszym dniu odbyła się projekcja filmu „Abp Romero”, zaś drugiego dnia uczestnicy mieli okazję wysłuchać konferencji poświęconych abp. Romero: „Sytuacja biedy i ubóstwa”; „Salwador: kraj i ludzie”; „Teologia wyzwolenia”; „Stanowisku Episkopatu i kleru”; „Arcybiskup Oscar Arnulfo Romero”; „Wybór tekstów abp. Romero”; „Aktualna sytuacja kraju”³⁴.

Jesienią, 15 listopada 2000 r. NKM zorganizowano „Wieczór Peruwiański”, podczas którego zapoznano się z historią, religią, kulturą oraz obyczajami Peru. Zostały wygłoszone 5 referatów: „Krótka prezentacja Peru” P. Nawago, „Kosmiczny wymiar religii Inków” s. A. Miśkowiec FMM, „Geneza migracji idei «lewicowego ekstremizmu» do Ameryki Południowej na przykładzie «Sendero Luminoso» R. Furtak, „Życie i męczeńska śmierć oo. Zbigniewa Strzałkowskiego i Michała Tomaszka – wybór listów” S. Noskowiec i „Polscy misjonarze

³³ A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej / Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006* [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 91.

³⁴ A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej / Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006* [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 93-84.

w Peru” D. Brzozowska. W spotkaniu wzięło udział kilku misjonarzy z Ameryki Łacińskiej, co stworzyło możliwość dyskusji na podjęty temat³⁵. W kolejnym roku w ramach obchodów Dnia Pamięci i Modlitwy za współczesnych Misjonarzy Męczenników (24 marca 2001) odbyła się prezentacja książki „W peruwiańskie Andy z pokojem i dobrem” oraz spotkanie z autorem Zdzisławem Gogolą OFM Conv.

16 stycznia 2002 r. w auli Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbył się „Wieczór latynoamerykański” zatytułowany „Jak zostać świeckim misjonarzem?”³⁶. Spotkanie to zostało zorganizowane przez Naukowe Koło Misjologów UKSW i Komisję Episkopatu ds. Misji – MIVA Polska z okazji otwarcia wystawy fotograficznej „Ekwador – dzieci ulicy”. W spotkaniu tym wzięło udział wielu wybitnych gości, jak chociażby Antonio Rodas – Ambasador Ekwadoru. Spotkaniu towarzyszyła muzyka andyjska wykonywana przez zespół INTI NAN, którego członkami są osoby pochodzące z krajów Ameryki Południowej (Boliwia, Peru, Ekwador).

Publikacje

Pracownicy naukowcy sekcji misjologii oraz studenci i absolwenci misjologii publikują w prasie i czasopismach misyjnych (Misje Dzisiaj, Misyjne Drogi, Misjonarz, Misjonarze Kombonianie, Światło Narodów itd.) sporo artykułów popularnonaukowych na temat Ameryki Łacińskiej. Dotyczą one opisu wydarzeń bieżących, komentarzy do wydarzeń historycznych albo też opisów misjologiczno – antropologiczno – kulturowych w odniesieniu do tamtejszych kultur oraz realizowanej na tym kontynencie pracy misyjnej³⁷.

³⁵ A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej / Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006* [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 94-95. A. Rosińska *Sprawozdanie z «Wieczoru Peruwiańskiego»*, [mps] Warszawa 2000, Archiwum NKM; R. Czekalski, *Kronika Wydziału Teologicznego (I półrocze 2000/2001)*, STV 39 (2001) nr 1, s. 262.

³⁶ A. Siemiątkowska, *Misjologia na Akademii Teologii katolickiej / Uniwersytecie kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w latach 1995-2006* [praca magisterska], Warszawa 2009, s. 97.

³⁷ M. Basałaj, *Kult Bożego Miłosierdzia w Ameryce łacińskiej szerzony przez polskich misjonarzy*, AMis 15 (2006) s. 105-114.

Na szczególną uwagę zasługują oczywiście publikacje pracowników sekcji misjologii ATK / UKSW o charakterze naukowym zamieszczone w encyklopediach, książkach oraz czasopismach specjalistycznych. Poniżej zostaną przedstawione właśnie główne publikacje o charakterze naukowym w odniesieniu do problematyki latynoskiej, jednakże bez uwzględnienia kilkudziesięciu haseł encyklopedycznych (np. w EN KUL):

Ks. dr Wojciech Kluj: *Przewodnie idee adhortacji Ecclesia in America w kontekście jej źródeł i odnośników*, w: J. Róžański (red.), *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II*, Warszawa 2003, s.223-242.

Ks. prof. dr hab. Władysław Kowalak: *Geneza religii synkretycznych w Ameryce Południowej*, w: Adam Wąs (red.), *Werbiści a badania religiologiczne*, Warszawa 2005, s. 129-142; *Kościół Ameryki Łacińskiej wobec ubogich*, CT 52 (1982) fasc. 1, s. 165-169 (tłumaczenie); *Nowe ruchy (para)religijne na kontynencie amerykańskim*, w: Jarosław Róžański (red.), *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II*, Warszawa 2003, s. 115-153; *Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii*, w: H. Zimoń (red.), *Z zagadnień etnologii religioznawstwa*, Warszawa 1986, s. 9-47; *Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii*, Warszawa 1991;

Ks. dr hab. Antoni Kurek: *Nowa ewangelizacja w świetle Medellinu i Puebli*, w: *Symposium misyjne z okazji 500-lecia odkrycia Ameryki „Ameryka na nowo odkrywana” zorganizowane przez Salezjański Ośrodek Misyjny w Warszawie w dniach 22-23 lutego 1992 r.*, Warszawa 1992, s. 47-54;

Ks. prof. dr hab. Jarosław Róžański: *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II*, Warszawa 2003; *Potrzeba troski o ekologię*, w: J. Róžański (red.), *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II*, Warszawa 2003, s. 205-221.

Ks. dr Tomasz Szyszka: *Ameryka z Chrystusem: słucha, uczy się i przepowiada*". *Amerykański Kongres Misyjny CAM3-COMLA8 w Quito – 2008*, „*Studia Misjologiczne*” (2010) nr 3, 104-117; *Desde un bilingüe forzado hacia un bilingüe optado en la evangelización del pueblo Aymara*, „*Verbum SVD*” (2002) nr 43, s. 439-458; *Der Dialog der Kultur und Religionen am Beispiel indigener Völker in Lateinamerika*, „*El Puente*” (2007) nr 4, s. 18-21; *Ewangelizacja kultur autochtonicznych w nauczaniu Jana Pawła II podczas pielgrzymki do Peru. Spotkania papieża z peruwiańskimi Indianami*, w: T. Szyszka (red.), *Jan Paweł II w Peru*, Warszawa 2011, s. 105-145; (red.), *Jan Paweł II w Ekwadorze*, Warszawa 2009; (red.), *Jan Paweł II w Peru*, Warszawa 2011; *Historia ewangelizacji królestwa Quito*, „*Nurt SVD*”, (2010) nr 2, s. 89-123; *Kontekstualizacja oblicza Jezusa Chrystusa w Ameryce Łacińskiej*, w: T. Szyszka (red.), *Oblicza Jezusa Chrystusa w kulturach i religiach świata*, Warszawa 2007, s. 97-112. 167-190; *Małżeństwo w świecie andyjskim*, „*Nurt SVD*” (2006) nr 3-4, s. 57-69; *Przyszłość Indian w Paragwaju*, „*Ameryka Łacińska CESLA*” (2005) nr 2, s. 108-110; *Redukcje jezuickie. Modelowy projekt promocji ludzkiej z okresu kolonialnego*, w: J. Stala (red.), *Działalność misyjna i promocja ludzka. Teoria i praktyka eklezjalna*, Lublin 2011, s. 271-293; *Redukcje jezuickie i muzyka baroku misyjnego*, w: Gawrycki M. (red.), *Dzieje kultury latynoamerykańskiej*, Warszawa 2009, s. 131-140; *Spotkanie Jana Pawła II z autochtonami Ekwadoru*, w: T. Szyszka (red.), *Jan Paweł II w Ekwadorze*, Warszawa 2009, s. 79-127; *Urwaldmusik wiedererweckt*, w: *Steyler Missionschronik* 2009, Nettetal 2008, s. 12-16, 33-37; *Wstęp do adhortacji Ecclesia in America*, w: Jan Paweł II, *Dzieła zebrane, Tom II, Adhortacje*, Kraków 2006, s. 661-664; *Wyzwanie do ewangelizacji kultury według adhortacji Jana Pawła Ecclesia in America*, w: J. Różański (red.), *Ecclesia in America*, Warszawa 2003, s. 75-102; *Zmagania ewangelizacyjne w Ameryce Łacińskiej okresu kolonialnego*, w: M. Gawrycki (red.), *Dzieje kultury latynoamerykańskiej*, Warszawa 2009, s. 120-130.

PODSUMOWANIE

Luis Luzbetak w pozycji „Kościół a kultury” podaje następujące określenie misjologii: „Misyjologia ma zasadniczo charakter nauki teologicznej, nie może jednak (...) realizować swych teologicznych zadań bez odwołania się do wielu innych dyscyplin teologicznych i świeckich. Misyjologia ma charakter nauki multidyscyplinarnej, jej podejście zaś jest holistyczne”³⁸. Takie zrozumienie badań i refleksji misjologicznej z ukierunkowaniem na bogatą problematykę latynoską jest prowadzone w sekcji misjologii WT UKSW. Należałoby na tym miejscu nadmienić, że podobne zainteresowanie jest skierowane ku Afryce oraz Azji. Na przestrzeni ostatnich czterech dekad funkcjonowania sekcji misjologii Wydziału Teologicznego UKSW, misjologię ukończyło kilkuset absolwentów. Podczas pięcioletnich studiów misjologii, studenci mają okazję wielokrotnie zapoznać się problematyką związaną z Ameryką Łacińską. Niektórzy pogłębiają tą problematykę poprzez aktywne uczestnictwo w sympozjach albo poprzez pisanie pracy magisterskiej.

W roku 2006 ukazała się książka prof. A. Dembicza, „Filozofia poznawania Ameryki”, w której autor poświęca ostatni rozdział problematyce ‘Zainteresowania i studia latynoamerykańskie w Polsce’³⁹. Opisuje w tym rozdziale ośrodki oraz badania nad problematyką latynoską w Polsce. Niestety dorobek refleksji misjologicznej nie został w tym ciekawym i cennym opracowaniu uwzględniony. Wydaje się jednak, że refleksja misjologiczna na temat Ameryki Łacińskiej prowadzona w Warszawie od wielu już lat zatacza szerokie kręgi w Polsce i wszędzie tam, gdzie pracują polscy misjonarze i misjonarki oraz woluntariusze i pomocnicy misyjni. Nie ulega też wątpliwości, że ich praca na kontynencie amerykańskim potrzebuje dobrego przygotowania oraz gruntowej refleksji misjologicznej. Tym samym przed misjologią stoją jeszcze ważkie zadania do wypełnienia.

³⁸ L. Luzbetak, *Kościół a kultury*, Warszawa 1998, s. 26.

³⁹ A. Dembicz, *Filozofia poznawania Ameryki*, Warszawa, 2006, s. 375-407.

La reflexión misionológica en las estructuras académicas de ATK / UKSW en Varsovia, está realizada desde más de 40 años. Uno de los campos de la reflexión es la problemática de la historia de la evangelización y también de la identidad evangelizadora de Iglesia en América Latina. La reflexión sobre estos campos de interés misionológico se realiza en diferentes niveles. El papel importante tienen los simposios, conferencias misionológicas y las publicaciones sobre los temas relacionados con América Latina. Los programas de clases tienen una amplia propuesta de temas, referidos al contexto histórico y también toman en cuenta la modernidad de la evangelización de América Latina. Los docentes y los estudiantes participan en diferentes proyectos educativos y culturales, que tienen por meta el conocimiento de la realidad latina. El compromiso de la sección misionológica de UKSW por su actividad mencionada aporta el enriquecimiento de la reflexión sobre América Latina, realizada en otros centros académicos en Polonia.

Tomasz Szyszka SVD